

10.1.4 – Att skriva personporträtt

ETT PERSONPORTRÄTT bygger ofta på en intervju där den man pratar med är i fokus för texten. Man skriver om samma person man intervjuar, och markerar ofta både journalistens frågor och personens svar. Ibland har man också en faktaruta om personen i anslutning till texten. I personporträttet försöker journalisten få läsarna att komma så nära en viss person som möjligt, och texten är därför mycket mer personlig än nyhetsartikeln eller även reportaget.

Samtidigt får man inte glömma att även ett personporträtt är en faktatext. Om man bara intervjuar en person och återger vad den säger, blir texten snarare en självbiografi. Intervjuerna är till för att ge plats för den person man skriver om att ge sin syn på saken, men det måste alltid backas upp med sedvanlig faktagranskning och källkritik. Därför är det också mycket viktigt att man gör en ordentlig research, bakgrundsundersökning, helst före intervjun. På så sätt vet man dels vad man ska fråga om, och dels märker man om den man pratar med minns fel eller till och med förvanskar sanningen.

Eftersom ett personporträtt ofta kommer ganska nära personen måste journalisten hantera texten med stor hänsyn och respekt för integriteten hos den person man porträtterar. Har man exempelvis fått fram något missaktande eller negativt i sin research och som man vill ha med i texten, måste personen få veta det i samband med intervjun. I och med att det är en faktatext bör det ges utrymme för personen att bemöta det negativa och ge sin syn på saken.

Personporträttet är i övrigt uppbyggt på samma sätt som andra faktatexter, med rubrik, ingress, brödtext och bildtexter. Skillnaden är den personliga vinkeln och att man i större grad citerar, återger vad någon säger. Man bör också komma ihåg de sex journalistiska frågeorden: **var, när, hur, vem, vad och varför**, och försöka besvara dem.

RUBRIKEN har som alltid till uppgift att vara intressant och locka till läsning, men samtidigt att vara sann och stämma överens med texten i övrigt. Man kan försöka hitta en rubrik som sammanfattar hela texten men också anger den personliga tonen.

Från division 3 till Elitettan: trots allvarlig sjukdom lyfte Lotta laget

INGRESSEN kan användas även för personporträtten, den ska inleda texten och bör vara kort. Eftersom texten kommer att fokusera på en person, bör även ingressen göra det och med samma vinkel. Besvara gärna någon av de journalistiska frågorna i ingressen, och försök få med ett citat.

På bara tre år har tränaren Lotta Stenhård lyft Trädgården BK från ett fotbollslag i glömska till en framgångssaga med sikte på Allsvenskan. Men Lotta låter sig inte nöjas med det.

- Vi ska med i Champions League, och vinna, säger den självsäkra tränaren. Men den självsäkerheten är ny hos Lotta, som har fått jobba hårt för att ta sig fram.

BRÖDTEXTEN i ett personporträtt fokuserar naturligtvis på den som texten handlar om. Därför innehåller texten oftast många fler citat än övriga texter. Vanligtvis väljer man att skriva ut journalistens frågor också, så att texten nästan blir som ett samtal. Men det kan heller inte bli enbart en berättande text. Eftersom den ska bygga på fakta, som journalisten har granskat och läst på före intervjun, måste det också ges utrymme. Man kan säga att det är med fakta som journalisten för berättelsen framåt, och med intervjuer som man ger förklaringar och beskrivningar.

När Lotta Stenhård värvades till Trädgården BK hade laget spelat i division 3 i fyra år, och till och med varit nära att ramla ur divisionen. Efter bara ett år hade den nya tränaren inte bara lyft laget, utan också flyttat upp dem till division 2. Men succén var långt ifrån säker:

- Vi drabbades av flera skador det året, särskilt Jennys ledbandsskada gjorde vårt försvar svagt. Till slut var det bara med ett poäng tillgodo vi gick vidare. Det var en nervös höst, säger Lotta som nu ler åt det. Det var också samma höst hon fick beskedet om sin sjukdom.

- Ja, fy! Det önskar jag ingen.

Ett bra sätt att ge en mer nyanserad bild av personen man ska porträttera är att även intervjua andra människor i närheten, som kollegor, familj och vänner. Som journalist gäller det att respektera integriteten hos och visa hänsyn till huvudpersonen. Man kan vara öppen med vilka man ska intervjua och vad man kommer att skriva, det kan ju hända att personen som ska porträtteras måste få kommentera något som sagts om hen. Den slutgiltiga texten är det dock alltid journalisten som bestämmer över och får ansvara för.

Det är lätt för journalisten att falla i fällan att börja skriva om sig själv i stället för om den som ska porträtteras. Stycken som handlar om hur journalisten kände sig under intervjun, eller egna erfarenheter och upplevelser hör inte hemma i en text som handlar om någon annan. Visst kan journalisten tillåta sig att finnas med i texten, men då i begränsad omfattning.

MELLANRUBRIKER, mellisar, fungerar även i personporträtt men är kanske inte lika nödvändiga som i andra faktatexter. Det kan dock vara en god idé att använda dem, då mellisar lättar upp den tryckta texten som blir luftigare och mer lättläst. De kan också hjälpa läsaren att orientera sig i texten och locka till vidare läsning.

BILDTEXTER används även i personporträtt, liksom i övriga journalistiska texter. Som vanligt ska de inte bara återge det vi ser i bilden, utan tillföra någon information. Eftersom personporträttet ska ge läsaren en närmare bild och förståelse för någon, kan exempelvis ett citat eller en beskrivande förklaring användas som bildtext.

(Exempel: Bild på fotbollstränaren Lotta Stenhård som tittar ut genom kontorsfönstret.)

- Vi ska spela mot de bästa i Europa, säger Lotta bestämt.

FAKTARUTAN är ett bra sätt att samla information och fakta kring den man porträtterar, utan att tynga ned brödtexten för mycket. I en avgränsad ruta kan man ange sådant som är viktigt för personporträttet som bakgrund, utbildning, yrke men även mer personliga saker som musiksmak, favoritmat och var personen helst firar semester kan finnas med i en faktaruta.

Avslutningen på ett personporträtt kan ges en lite mer personlig känsla som går i samma stil som den övriga texten. Den man skriver om kanske får avsluta med att fundera på framtiden i ett citat.

- Man måste se framåt, säger Lotta, och nu när jag är frisk igen kommer fokus vara att vinna Allsvenskan.